

ALS JE KUNT DOEN WAT JE WILT BEN JE VRIJ...

Laten we deze stelling eens verder onderzoeken. Je hebt de middelbare school achter je en je studeert of je hebt een baan. *Wil* je dat echt? Ergens wel, maar je voert ook een gevecht met andere dingen die je wilt. Je wilt uitgaan, naar de bioscoop, je wilt facebook bijhouden, DVD's kijken, surfen op internet, games uitproberen, e-mailen, relaties van korte of lange duur aangaan met jongens c.q. meisjes, uitslapen, uit eten, werken om geld te verdienen... en vul het verder maar aan. Je wilt dat allemaal en je voelt je pas vrij als je ongestoord kunt *doen* wat je wilt.

Maar daar heb je je ouders, die erg veel waarde aan je studie of carrière hechten, dat je goed geld verdient, en die vinden dat de opvoeding nog niet voltooid is. Er zijn drie leuke meisjes en je wilt ze alle drie. Je moet om negen uur op de universiteit zijn maar je ging pas om vier uur naar bed (met één van de drie meisjes). Je moet vóór twaalf uur reageren op die e-mail over dat baantje – en je móet het hebben, anders kun je de huur van je kamer niet betalen. Je wilt stoppen met roken, maar je rookt zo graag. Je drinkt teveel, maar het is zo lekker en je hebt dat gevoel zo nodig. Welke wil is nu eigenlijk *jouw wil*? Als je erover gaat nadenken zie je al gauw, dat je niet alles tegelijk kunt willen. Blijkbaar is de ene wens in strijd met de andere. Maar dan is vrijheid onmogelijk en is dat vuur in je, die drijfveer naar zelfstandigheid, naar autonome wilsontplooiing, een zinloze gave van de natuur.

Daarnaast is er dat grote gebied van ‘geen zin hebben’. Vrijheid zou ook betekenen dat je niet hoeft, wat je niet wilt. Er zijn zo heel veel dingen waar je geen zin in hebt. Geen zin om vandaag je moeder te bellen – wat je wel had afgesproken. Geen zin om naar college of je werk te gaan, geen zin om die e-mail te beantwoorden, of die talloze sms’jes van die drie meisjes, die van alles willen waar jij geen zin in hebt. Geen zin om tot straks te wachten met een biertje en een sigaret. Geen zin om op te staan, om je kleren te wassen... en ga zo maar door.

Ook dit hoeft je je maar heel even te realiseren en je ziet dat je helemaal niet vrij bent om ‘geen zin te hebben’. Je zou steeds minder zin hebben als je eraan toegaf. Je moet toch opstaan, naar college, je moeder bellen – als het vandaag niet is, dan toch morgen, naar je werk gaan, je huur betalen, je kleren wassen....

Misschien ben je pas echt vrij als je op reis gaat. Wég van thuis, weg van alle verplichtingen. Je pakt je spullen in een rugzak en je gaat gewoon. Alleen? Dat moet wel, anders beperkt de ander je vrijheid. Je gaat gewoon.... Hoe dan? Waarheen? Met welk vervoermiddel? Je hebt toch een kaart nodig of een tomtom. En je hebt geld nodig. Een plan, een route. Je kunt alles achterlaten, behalve jezelf. Je hele wils-, wens-, gevoels-, gedachteleven gaan met je mee.

Misschien vind je de vrijheid in drugs. Je voelt je bevrijd uit je gewone gevoelens en gedachten. Verruimd voel je je... tijdelijk. Maar dan moet je weer en weer en weer.... Is dat vrijheid?

Als je het zo bekijkt word je er nogal radeloos van. Daarom kijk je er nooit naar. Je hebt nu eenmaal die drive naar vrijheid en je blijft maar liever in de illusie dat die vrijheid

bestaat. Je komt niet eens zover om te denken over vrijheid. Je streeft ernaar met grote hartstocht – maar je wilt haar niet kennen.

Misschien is de drang tot vrijheid het specifieke menselijke instinct? Zoals de bij zich tot de honing verhoudt, zo de mens tot de vrijheid? Maar dan zou die drang toch enige zin moeten hebben, zou vrijheid te bereiken moeten zijn.

Als je nu maar eenmaal een goede baan hebt, een partner, een stel leuke kinderen, een fijn huis, mooie vakanties – dan begint de vrijheid. Maar dan blijkt dat je voor die goede baan je hele energie moet inzetten, dat kinderen geen speelgoed zijn, maar eigenzinnige wezentjes met ook al die drang naar zelfstandigheid. Dat je geen hypotheek krijgt voor dat fijne huis en genoeg moet nemen met wat je wel kunt betalen; dat je in je vakanties zó moe bent dat je de omgeving nauwelijks ziet en dat je kinderen dat laatste restje energie vragen om met ze te zwemmen, te rennen – terwijl ze jouw culturele belangstelling onzinnig vinden....

Het leven, hoe het ook is, lijkt veel machtiger dan jij. Je hebt een beetje speelruimte waarin je je kunt wanen vrij te zijn – daarbuiten lijkt er een macht te heersen die jou je leven oplegt. En langzamerhand pas je je aan. Zelfs de grootste rebel wordt meestal toch een brave huisvader, tenslotte. Zelfs de meest zelfstandige vrouw wordt tenslotte een zorgende huismoeder. Een enkeling belandt ‘onder de bruggen van de Parijse Seine’, waar de honger en de vervuiling de uiterlijke macht zijn. Nog zeldzamer is de mens die ‘het maakt’ in het leven. Grote artiesten, politici, acteurs. Die worden geleefd door de macht van het succes.

TUSSEN VRIJHEID EN LEVEN

Je moet een heel leven doorbrengen met die strijd tussen drang naar zelfstandigheid, naar vrijheid, en de macht van het leven zelf, met alle factoren die daarbij een rol spelen.

Het wordt er niet eenvoudiger door wanneer je er gewoon aan voorbij slaapt. Het is het grootste levensprobleem in onze tijd en je kunt maar beter wakker worden. Het is een luxeprobleem, dat is waar. In tijden van harde strijd om het bestaan komt geen mens aan dit probleem toe. Alle energie wordt dan besteed aan de drang om te overleven, een drijfveer die in alle levende wezens met gevoel een oer-drift is. Pas als die strijd om te overleven niet nodig is, komt die 'hogere' drift tot uiting: het streven naar vrijheid. En omdat de persoonlijke vrijheid moeilijk samengaat met die van de ander, wordt zo'n luxe-samenleving door massa's regels gebonden.

Daar ontstaat een tweede macht, die zich tegenover de vrijheid opstelt: de 'staat'. Was het leven zelf al een machtige opponent van de vrijheidsdrang, de staat brengt organisatie aan, wil structuur geven, opdat al die weerbarstige persoonlijkheden tot 'samenhang' worden gedwongen. Je hebt rechten en je hebt plichten – die worden in wetboeken genoteerd en daaraan heb je je te houden. Zo niet, dan ben je strafbaar.

De vrijheidsdrang kan ook een nationaal karakter aannemen. Dat was altijd al de bron van oorlogen: het volk wil zijn grenzen verleggen. Zo kun je je voorstellen dat

er op globaal niveau ook zoiets ontwikkeld wordt als een ‘overkoepelende staat’ die al die volkjes met vrijheidsdrang moet binden, structuur moet geven om ze tot een globale samenhang te dwingen. Het volk dat de meeste ervaring heeft met de drang naar uiterlijke vrijheid enerzijds en de bundeling tot een samenleving anderzijds, lijkt het meest geschikt om die globale staatsinrichting te organiseren. Het wordt tot ‘politiebureau van der wereld’: Amerika.

Met science fiction kun je dan nog verder gaan: misschien is er ook nog een fysieke kosmische orde, bestaan er in de kosmos verder ontwikkelde mensen, achtergebleven mensen en bestaat daar een nog verdergaande ordening, waar de aardemens deel aan heeft – zonder het te weten vooralsnog. Ik wil hier geenszins deze visie onderschrijven, moet haar volledigheidshalve wel noemen.

Als de drang naar vrijheid, naar volle zelfstandigheid, geen zinloos instinct is, maar een streven naar iets wat bereikt kan worden, dan moeten we nu toch op zoek gaan naar gebieden in het leven en in onszelf waar de vrijheid te vinden is – en misschien valt die ook wel te verruimen.